

**Στο αίθριο του Πανδοχείου-<http://pandoxeio.com>.
02-02-2010**

[στο αίθριο του πανδοχείου, 25. ηρώ νικοπούλου](http://pandoxeio.com/2010/02/10/aithrio25nikopoulou/)

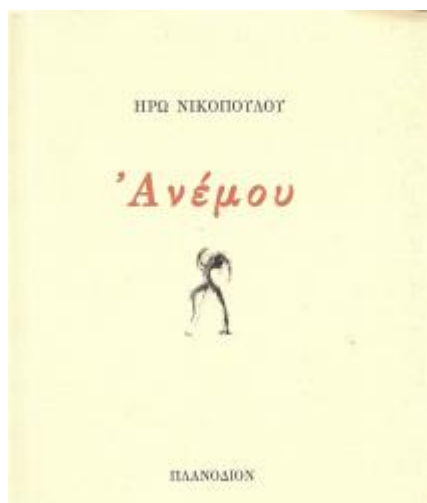
<http://pandoxeio.com/2010/02/10/aithrio25nikopoulou/>

Αγαπημένοι σας διαχρονικοί και σύγχρονοι πεζογράφοι και ποιητές.

Χρόνια τώρα με συναρπάζει εξακολουθητικά το ακραία δαιμονικό στοιχείο με το οποίο προικίζει τους ήρωές του ο Ντοστογιέφσκι καθώς και τα ηθικά διλήμματα που θέτει, είναι από τους λίγους συγγραφείς που άσκησαν επιρροή στον τρόπο που σκέφτομαι ορισμένα ζητήματα. Από την άλλη μεριά, πραγματικά με συγκλονίζει ο τρόπος που αποτυπώνει την έλλειψη της αγάπης και τις συνέπειες αυτής της έλλειψης ο Φώκνερ κι εγώ αρρωσταίνω με το διάβασμα κάθε βιβλίου του. Επανέρχομαι συχνότατα στον μεγάλο Μπόρχες για την σοφία που κρύβει η παραδοξολογία του. Η άποψή του για το μυθιστόρημα - έλεγε πως δεν καταλαβαίνει γιατί να γράψει κανείς ένα πολυσέλιδο μυθιστόρημα όταν μπορεί να διηγηθεί την ίδια ιστορία μέσα από ένα διήγημα - με προβλημάτισε ως προς την οικονομία του λόγου, και ενίσχυσε την επιλογή μου προς αυτή την κατεύθυνση. Αγαπώ πολύ τον Μαρκές, τον Φουέντες και γενικότερα την Λατινοαμερικάνικη λογοτεχνία με τον μαγικό ρεαλισμό της. Με ενδιαφέρει ο αμφιλεγόμενος Σελίν για το τολμηρό χιούμορ του απέναντι στον ίδιο τον μηδενισμό του, ο Καουαμπάτα για την δύναμη της ελλειπτικότητάς του, ο Κάφκα για την αντιστροφή της δυναμικής ανάμεσα στην κρυφή και την ορατή ιστορία του που συνιστά - κατά τον Πίγλια - το Καφκικό ιδίωμα. Τώρα από τους σύγχρονους πεζογράφους με γοητεύει η ψυχρή ματιά του Ουελμπέκ, μ' αρέσει ο Κούντερα για το σαρκασμό και την φαινομενική ψυχραιμία του, ο Σαραμάγκου που σπάει τα ταμπού, η Ακινάουα για τα τολμηρά θέματά της και για την υπαιδικτική υγρή ατμόσφαιρα που δημιουργεί. Από τους έλληνες πεζογράφους ξεχωρίζω τον Τσίρκα, τον Μάτεσι για τον σχεδόν αιρετικό τρόπο που χρησιμοποιεί την γλώσσα και κυρίως για τα θεατρικά κείμενά του, την

Καρυστιάνη, του Μίγγα, του Χιόνη για την λοξή έως κι ανάποδη ματιά του, του Μαυρουδή για την ακριβή και πολυσημική ελλειπτικότητα του.

Όσον αφορά στην ποίηση θα αναφερθώ μόνο σε έλληνες ποιητές γιατί θεωρώ ότι το θέμα της γλώσσας είναι πολύ περιοριστικό. Η ποίηση ουσιαστικά κατά την γνώμη μου δεν μεταφράζεται, αν και προσωπικά θα προτιμούσα τον όρο μεταγραφή αντί μετάφραση. Όταν ο μεταφραστής προσπαθεί να αποδώσει τις έννοιες του κειμένου και ταυτόχρονα να διασώσει ότι μπορεί από την μουσικότητα ή το ρυθμό του ποιήματος, αναγκαστικά θα πρέπει να καταφύγει σε λύσεις που θα τον απομακρύνουν από την κατά λέξη μετάφραση, οπότε πάμε στην απόδοση. Μιλώντας λοιπόν για έλληνες, ανατρέχω συχνά στη Σαπφώ για τον λυρικό της πόθο, στον γλωσσοπλάστη Ελύτη για το φως που αναδύεται από την ποίησή του και για τον τρόπο που αξιοποιεί την παράδοση, στον ώριμο πικρό Καρούζο - της ύστερης ποιητικής του- που βρίσκεται στον αντίποδα του Ελύτη, στη Δημουλά που οδηγεί με την γλώσσα της μέσα από την ουσιαστικοποίηση των επιθέτων - όπου δεν φτάνει στην μανιέρα - στην ψίχα των πραγμάτων, στη λιτότητα του Λάσκαρη, στον τολμηρό έως προκλητικό λόγο του Βαρβέρη.

2. Αγαπημένα σας διαχρονικά και σύγχρονα βιβλία.

«Ο θάνατος του Αρτέμιο Κρουζ» του Φουέντες, «Το σπίτι των πνευμάτων» της Αλλιέντε, η «Εφεύρεση του Μορέλ» του Κασάρες, το «Στρίψιμο της βίδας» του Χένρι Τζέιμς, η «Η βουή και η αντάρα» του Φώκνερ, τα «Ανεμοδαρμένα ύψη» της Έμιλυ Μπροντέ, το «Άγνωστο αριστούργημα» του Μπαλζάκ, το «Βιβλίο της ανησυχίας» του Φερνάντο Πεσσόα, ο «Ορλάντο» της Βιρτζίνια Γουλφ, η «Ασκητική» του Καζαντζάκη που επηρέασε την οπτική μου απέναντι στη θρησκεία, η «Μεταμόρφωση» του Κάφκα, το «Εκατό χρόνια μοναξιά» του Μαρκές, «Των Κεκοιμημένων» του Μίγγα, το «Κουστούμι στο χώμα» της Καρυστιάνη κ.α.

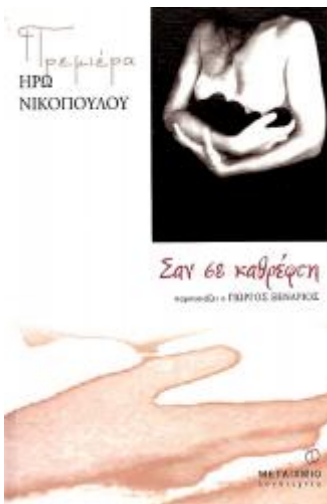

3. Αγαπημένα σας διηγήματα.

Το «Πίστομα» του Θεοτόκη για τον αδιαπραγμάτευτο τρόπο που χειρίζεται το θέμα της τιμής, ένα θέμα που αισθάνομαι πως πλέον έχει εκλείψει από την ελληνική πεζογραφία, η «Πισίνα» της Ογκάουα για τον ατμώδη ερωτισμό της, η «Περσινή αρραβωνιαστικιά» της Ζατέλη, η «Φόνισσα» και το «Μοιρολόι της φώκιας» του Παπαδιαμάντη, σχεδόν όλος ο Μπόρχες, και πολλά του Τσέχωφ.

4. Σας έχει γοητεύσει κάποιος σύγχρονος νέος Έλληνας λογοτέχνης;

Υπάρχουν στιγμές ή και κείμενα ολόκληρα σύγχρονων λογοτεχνών που με γοητεύουν. Το βιβλίο του Χιόνη «Όντα και μη όντα», το «Ενός λεπτού μαζί» της Δημουλά.

5. Αγαπημένος ή/και ζηλευτός λογοτεχνικός χαρακτήρας;

Θαυμάζω τον Δον Κιχώτη του Θερβάντες και τον τρόπο που προσπαθεί να ισορροπήσει ανάμεσα στην τρέλλα και την λογική, στην φαντασία και το όνειρο. Μ' αρέσει ο χειρισμός του μύθου του Φάουστ από τον Γκαίτε που τελικά δημιουργεί έναν άλλο Φάουστ, και πραγματικά ζηλεύω τον τρόπο που έχτισε ο Ντοστογιέφσκι, τον χαρακτήρα του Ρασκόλνικοφ στο Έγκλημα και τιμωρία, και του Σταβρόγκιν στους Δαιμονισμένους, αυτό το τραγικά αντιφατικό στοιχείο που κουβαλούν τους κάνει απελπιστικά αληθινούς.

6. Σας ακολούθησε ποτέ κανένας από τους ήρωες των γραπτών σας; Μαθαίνετε τα νέα τους;

Ναι, μου θέτει ακόμα ερωτήματα η Αρετή Θεοφίλου από το ομώνυμο διήγημα που βρίσκεται στην συλλογή με τίτλο «Ομελέτα με μανιτάρια», ερωτήματα για το πώς μπορεί να απαντήσει ο άνθρωπος στην αδικία που του γίνεται, πώς μπορεί να την διαχειριστεί χωρίς να προξενήσει κι αυτός με την σειρά του πόνο. Είναι άλλωστε ένα από τα θέματα που διατρέχουν και το βιβλίο που τελείωσα πρόσφατα και έχει τίτλο «Η βρεφοδόχος». Μια άλλη ηρωίδα μου, που συχνά συνομιλώ μαζί της, είναι η παραβιασμένη Παυλίνα από το διήγημα «Το κομμωτήριο» πάλι από την «Ομελέτα» που αναφέρεται κατόπι κι αυτή στη «Βρεφοδόχο». Είναι θέματα που επανέρχονται μέσα από τους ήρωες και ερωτήματα που δεν εξαντλούνται, άλλωστε δεν νομίζω πως καταθέτουμε απαντήσεις μέσα από ένα βιβλίο, αλλά ζητήματα που μας απασχολούν.

Κάθε συγγραφέας δημιουργεί το δικό του μικρόκοσμο και μέσα σ' αυτόν κινούνται τα πλάσματα της φαντασίας του, τα παιδιά του κατά μια άλλη έννοια, και δεν έχει σημασία αν φτιάχτηκαν από ανακυκλωμένα υλικά, το θέμα είναι να πετύχει η συναρμολόγηση και να αρθρωθεί τελικά ένας νέος χαρακτήρας. Αν αρθρωθεί, τότε δεν εγκαταλείπει εύκολα τον μικρόκοσμό του.

7. Έχετε γράψει σε τόπους εκτός του γραφείου σας/σπιτιού σας;

Ξέρετε, έχω γράψει ένα ποίημα που απαντάει ακριβώς σ' αυτή την ερώτηση. Έχει τίτλο «Ευδρείο» και βρίσκεται στην τελευταία ποιητική μου συλλογή (σελ. 51), λέει λοιπόν : «Στα σοβαρά δεν πρέπει/ να παίρνεις τις στιγμές/ για τον ίδιο λόγο που δεν πρέπει/ να γράφεις στο γραφείο ποιήματα/ κλείνεις το χρόνο στη γυάλα/ κι αυτός σε κοιτά σαν το ψάρι/ από τα βάθη/ ρίχνοντας φουσαλίδες βροχή/ τα λεπτά στο πρόσωπό σου» κλπ.

Ενώ, λοιπόν, χρησιμοποιώ αποκλειστικά και μόνο το κομπιούτερ για την πεζογραφία και γράφω απ' ευθείας, αντιθέτως τα ποιήματα τα γράφω ακόμα στο χαρτί, σε οποιοδήποτε χαρτί και οπουδήποτε μου κάνει την χάρη να με επισκεφθεί η μούσα. Έχει τύχει να γράψω στην παραλία στάζοντας νερά, ή να σημειώσω ένα στίχο στο εισιτήριο του τραμ, έχω γράψει ποίημα ολόκληρο στη χαρτοπετσέτα υπόγειου μαγειρείου στην Ομόνοια, ή άλλοτε σε καφενείο στον Φλοίσβο. Πολύ συχνά γράφω στο κρεβάτι. Δεν έχω τέτοιου τύπου στερεότυπα. Δεν έχει σημασία για μένα ο τόπος. Αυτό όμως που κάνω πάντα μόνο στο γραφείο μου είναι η επεξεργασία των ποιημάτων, η οποία με παιδεύει για πολύ καιρό πριν κατάσταλάξω στην τελική μορφή.

Τώρα όσον αφορά στην πεζογραφία τα πράγματα καθορίζονται κυρίως από το κομπιούτερ μου, που είναι μεν φορητό αλλά οπωσδήποτε πιο δυσκίνητο απ' ότi ένα απλό σημειωματάριο.

8. Ποιος είναι ο προσφιλέστερός σας τρόπος συγγραφής; Πώς και πού παγιδεύετε τις ιδέες σας;

Όταν πρόκειται για πεζό, διήγημα ή μυθιστόρημα, έχω κατ' αρχάς την βασική ιδέα στο μυαλό μου και την πλάθω για αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα πριν την ακουμπήσω στον υπολογιστή. Σιγά-σιγά αρχίζουν να αναδύονται οι χαρακτήρες, αποκτούν περίγραμμα, σωματότυπο, συνήθειες, βλέμμα, χαρακτηριστικά, το όνομα και το χρώμα έρχονται προς το τέλος. Τους ντύνω με το υλικό που ήδη έχω συγκεντρώσει ή συνεχίζω να μαζεύω, προσέχοντας τι ταιριάζει κάθε φορά.

Την πρώτη ύλη μου την βρίσκω οπουδήποτε, στον δρόμο, σ' ένα μαγαζί, σε μια θεατρική παράσταση. Μόλις κάτι μου τραβήξει την προσοχή κρατάω σημειώσεις, μπορεί να είναι μια κίνηση, ένας διάλογος, ένας μορφασμός, οτιδήποτε που θα κινητοποιήσει την σκέψη, την φαντασία μου. Όταν πια έχω αρκετές σημειώσεις σχετικές με το θέμα μου και αισθάνομαι την ιδέα να έχει κάπως ωριμάσει, αρχίζω το γράψιμο. Η διαδικασία της γραφής βάζει τα πράγματα σε διάλογο μεταξύ τους, πρέπει να βρεθούν οι εσωτερικές ισορροπίες του κειμένου, οι τομές, τα σημεία φυγής, ο συσχετισμός των χαρακτήρων, δεν είναι το ίδιο με το να τα σκέφτεσαι απλώς και να τα σχεδιάζεις. Υπάρχει το ενδεχόμενο από ένα σημείο και μετά ο χαρακτήρας να μην χωράει σ' αυτά που είχα προγραμματίσει, που είχα σκεφτεί εξ αρχής γι' αυτόν. Σε τέτοιες περιπτώσεις τον παρατηρώ ή ακόμη και τον ακολουθώ για να δω πού το πάει και πώς μπορεί να εξελιχθεί, προσπαθώντας να θυμάμαι κάτι που είχε πει ο Στανισλάφσκι για τον θεατρικό χαρακτήρα που βεβαίως ισχύει και στην πεζογραφία, είχε πει λοιπόν πως ένας χαρακτήρας για να πάψει να είναι χάρτινος, για να αποκτήσει υπόσταση, όγκο και εκτόπισμα πρέπει να έχει προοπτική και βάθος χρόνου και πριν και μετά την συγκεκριμένη σκηνή του έργου. Αυτή η σκέψη με βοήθησε πολύ στο χτίσιμο των ηρώων μου. Το στάδιο που τα πρόσωπα αποκτούν την δική τους δυναμική είναι πολύ ενδιαφέρον αλλά και πολύ δύσκολο, γιατί πρέπει να ισορροπήσουν -μέσα από τις σωστές αναλογίες- οι έννοιες της ελευθερίας και της πειθαρχίας που, χωρίς να είναι αλληλοαποκλειόμενες, βρίσκονται πάντως σε διαλεκτική αντίθεση. Και τότε αρχίζει η

μακρά και κοπιώδης περίοδος της επεξεργασίας, που είναι πάρα πολύ σημαντική για μένα.

9. Επιλέγετε συγκεκριμένη μουσική κατά την γραφή ή την ανάγνωση; Γενικότερες μουσικές προτιμήσεις;

Όταν γράφω, αλλά και όταν διαβάζω, προσπαθώ να ακούσω την εσωτερική μουσική των λέξεων και να συντονιστώ μαζί τους. Τα κείμενα έχουν τον δικό τους ρυθμό, την δική τους ατμόσφαιρα, επομένως δεν μπορώ ταυτόχρονα να ακούω και μουσική, όσο καλή ή αγαπημένη κι αν είναι γιατί πιστεύω ότι όταν μπερδεύονται οι αρμονίες προκύπτει χάος. Όλα αυτά φυσικά ισχύουν ακόμα περισσότερο για την ποίηση, που ρυθμός και μουσικότητα αποτελούν συστατικά στοιχεία της ή, εν πάση περιπτώσει, ζητούμενα. Η μουσική μας εμπλουτίζει μ' ένα τρόπο μαγικό, προσδίδοντας νέες διαστάσεις στις σχέσεις μας με τα πράγματα, τους τόπους, τον χρόνο. Αγαπώ πολύ την προκλασική περίοδο, την Μεσαιωνική του Γρηγοριανού μελους, την Αναγεννησιακή με τα μαδριγάλια, την μπαρόκ του Μπαχ, ακούω φυσικά και κλασική, και απ' την σύγχρονη με ξεκουράζει η ευαισθησία του Χατζηδάκη, με συνεγείρει ο λυγμός των Πορτογαλέζικων φάντος και η αμφισβήτηση της ροκ.

10. Μια μικρή παρουσίαση/εισαγωγή στο κάθε σας βιβλίο χωριστά [ή για όσα κρίνετε]. Είτε σε μορφή επιγραμματικής παρουσίασης, είτε γράφοντας για το πότε, πώς, υπό ποιες συνθήκες και ποιούς πόθους συνεγράφησαν. Τυγχάνει κάποιο περισσότερο αγαπημένο των άλλων;

Δεν γίνεται να μιλήσω για το πότε και το πώς γράφτηκε το πρώτο μου βιβλίο χωρίς να αναφερθώ σ' ένα πρόσωπο που έπαιξε πολύ σημαντικό ρόλο στην ζωή μου. Θεός και νουός μου ήταν ο Νάσος Νικόπουλος, ποιητής και κριτικός θεάτρου επί πολλά χρόνια στην εφημερίδα Αυγή. Το περιβάλλον στο οποίο μεγάλωσα, τα αινίγματα των πρώτων ακουσμάτων, οι συζητήσεις, οι προτροπές, άσκησαν μεγάλη επίδραση στην διαμόρφωσή μου. Με τον θείο μου συζητούσαμε για την τέχνη γενικότερα - αγαπούσε πολύ το θέατρο και την ζωγραφική- για την ποίηση, για το Σολωμό, και πάντα με προέτρεπε να διαβάζω, να διαβάζω πολύ, μου πρότεινε βιβλία, μου έδινε ερεθίσματα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η αντίδρασή μου όταν πρωτοάκουσα το Άξιον Εστί του Ελύτη

μελοποιημένο από τον Μίκη Θεοδωράκη σε ηλικία έξι-επτά ετών, φυσικά δεν μπόρεσα να καταλάβω παρά ελάχιστες λέξεις, την αύρα όμως του έργου την ρούφηξα όλη, κι όταν τελείωσε η ακρόαση άπνοη και εκστασιασμένη δήλωσα πως θέλω κι εγώ να μπορώ να καταλαβαίνω κάποτε όπως οι μεγάλοι τα λόγια του ποιητή. Το πρώτο μου βιβλίο λοιπόν ήταν η ποιητική συλλογή με τίτλο «Ο μύθος του οδοιπόρου», Αθήνα, 1986, και διαπνέεται από την ζέση εκείνου του πρώτου πόθου. Το δεύτερο ήταν πάλι ποίηση με τίτλο «Χειμερινοί μορφασμοί», Αθήνα, 1993. Το 1999 ακολούθησε η ποιητική συλλογή με τίτλο «Ανέμου», από τις εκδόσεις Πλανόδιον, όπου νομίζω πως συντελείται και μια στροφή στον τρόπο της γραφής μου.

Τέσσερα χρόνια αργότερα, το 2003 κυκλοφόρησε το μυθιστόρημα «Σαν σε καθρέφτη» από τις εκδόσεις Μεταίχμιο και έχει ως θέμα την αναζήτηση της εσωτερικής ταυτότητας μιας νεαρής γυναίκας που είναι υιοθετημένη και αποφασίζει να ταξιδέψει στην Ολλανδία - που είναι γενέθλια χώρα της μητέρας της- για να την βρει. Με ενδιαφέρει η σύνδεση της αναζήτησης της ταυτότητας με το ταξίδι. Αν αναλογιστούμε τους προσκυνητές των Αγίων Τόπων ή ακόμα και τους σημερινούς ταξιδευτές της Δύσης προς την Ανατολή, θα δούμε ότι το ταξίδι έδινε πάντα στον άνθρωπο την δυνατότητα της ενίσχυσης ή ακόμα και του επαναπροσδιορισμού της ταυτότητάς του. Ολόκληρο το κείμενο ουσιαστικά αναπτύσσεται με κατοπτρικό τρόπο καθώς είναι χωρισμένο σε δύο μέρη τα οποία λειτουργούν οργανικά σαν αντικατοπτρισμός το ένα του άλλου. Είναι ουσιώδης, κατά την γνώμη μου, η οργανικότητα της μορφής σε σχέση με το περιεχόμενο.

Το επόμενο βιβλίο μου κυκλοφόρησε το 2007 από τις εκδόσεις Νεφέλη με τίτλο «Ομελέτα μεμανιτάρια». Πρόκειται για μια συλλογή διηγημάτων που είναι χωρισμένη σε πέντε θεματικές ενότητες. Εδώ υπάρχουν πρόσωπα και ρόλοι που τα όριά τους μπλέκονται δημιουργώντας εφιαλτικούς λαβυρίνθους σχέσεων, όπου συχνά αποκαλύπτεται το ασύμπτωτο της ηλικιακής με την ουσιαστική ενηλικίωση. Υπάρχουν επίσης ιστορίες που βασικός στόχος τους είναι να ανατρέψουν τους κανόνες του παιχνιδιού, το δεδομένο υλικό των μύθων και των παραμυθιών. Αισθάνομαι ότι είναι ένα βιβλίο ανοιχτό που συνεχίζεται.

11. Θα μας συνοδεύσετε ως την θύρα του τελευταίου σας βιβλίου;

Είναι η ποιητική συλλογή με τίτλο «Μη με ψάχνετε εδώ», και κυκλοφόρησε τον Δεκέμβριο του 2009 από τις εκδόσεις Πλανόδιον. Εδώ από το πρώτο κιόλας ποίημα - απ' όπου και ο κάπως προκλητικός τίτλος - το ποιητικό υποκείμενο θέλει να δηλώσει (ή να

υποδηλώσει;) πως ο τόπος του ποιητή είναι εντέλει πέρα από τις λέξεις. Το φανέρωμα, η επιφάνεια -για να το πούμε αλλιώς- συντελείται μέσα στην γλώσσα, αλλά ο ίδιος δεν κατοικεί εκεί.

12. Τι διαβάζετε αυτό τον καιρό;

Το τελευταίο βιβλίο του Ουελμπέκ, με τίτλο «Η δυνατότητα ενός νησιού».

13. Τι γράφετε τώρα;

Σχεδιάζω μια νέα συλλογή διηγημάτων, οπότε συνεχίζω να γράφω διηγήματα, έχω αρκετά στο συρτάρι μου και μερικά από αυτά είναι ήδη δημοσιευμένα σε λογοτεχνικά περιοδικά. Συνεχίζει να με απασχολεί το θέμα των σχέσεων και κυρίως το αφανέρωτο ψυχικό υλικό τους. Το σημαντικό κατά τη γνώμη μου είναι το άρρητο, αυτό που υποδηλώνεται μέσα από λεπτομέρειες, από ανεπαίσθητες κινήσεις του σώματος, από το βλέμμα, από πράγματα που τέλος πάντων διαφεύγουν συνήθως της προσοχής μας και ο τρόπος που επιδιώκω να αποδοθεί όλο αυτό είναι υπαινικτικός. Δεν μ' αρέσει η επεξηγηματικότητα και η πλήρης ανάλυση των πάντων, προτιμώ στα κείμενά μου να αφήνω χώρο και για τον αναγνώστη. Κακά τα ψέματα, όσο συγκεκριμένο κι αν είναι αυτό που είχε στο νου του ο συγγραφέας όταν έγραφε το έργο, ο τρόπος πρόσληψης ενός κειμένου διαφέρει από άνθρωπο σε άνθρωπο, ο καθένας έχει άλλες προσλαμβάνουσες, προβάλλει τα δικά του βιώματα. Αλλά, νομίζω, ότι αυτό είναι τελικά ένα από τα σημαντικά πλεονεκτήματα ενός έργου να μπορεί να διαβαστεί με πολλούς τρόπους, να λειτουργεί πολυεπίπεδα, να επιδέχεται επομένως κι άλλες προσεγγίσεις.

14. Τι είδους ηδονές σας προσφέρει η ενασχόλησή σας με την ζωγραφική; Σας κλέβει συγγραφικό χρόνο ή εξαργυρώνεται με κάποιο τρόπο; Έχετε συνδέσει λογοτεχνικά κείμενα δικά σας ή άλλων με συγκεκριμένες εικαστικές εικόνες; Η ζωγραφική και η λογοτεχνία λειτουργούν για μένα ως δύο διαφορετικοί τρόποι έκφρασης και είναι στην πραγματικότητα δύο δρόμοι προσέγγισης του εαυτού κι ενός πολύπλοκου ψυχισμού, που χωρίς τον ένα ή τον άλλο δρόμο θα έμενε ουσιαστικά ανεμνήνευτος και αλύτρωτος. Όλο αυτό φυσικά πρέπει να γίνεται με τρόπο που να αφορά και τους άλλους, αλλιώς κινδυνεύει να παραμείνει απλή ψυχαναλυτική διαδικασία εσωτερικής κατανάλωσης και όχι τέχνη. Επομένως δεν τίθεται θέμα υπεξαίρεσης συγγραφικού χρόνου από την ζωγραφική, μια και προς το παρόν τουλάχιστον διατηρείται μέσα μου - αν και μέσα από πολύπλοκες διαδρομές - μια συμπληρωματική ισορροπία. Η

ευχαρίστηση και η ολοκλήρωση - η ηδονή όπως το διατυπώνετε - που μου προσφέρει η ζωγραφική είναι σημαντική κι αναυτικατάστατη για μένα, άλλωστε άρχισε να ξετυλίγεται σε πολύ νεαρή ηλικία ταυτοχρόνως με την λογοτεχνία και έκτοτε συνυπάρχουν. Όσο για την σύνδεση λογοτεχνικού κειμένου με τον εικαστικό λόγο, ναι συνέβη μια τουλάχιστον φορά όταν έγραψα ένα διήγημα με τίτλο «Η θυμωμένη του Ντεγκά» που περιέχεται επίσης στη συλλογή «Ομελέτα μεμανιτάρια» και έχει ως αφητηρία κι έμπνευση την «Μικρή χορεύτρια» (φώτο), του ζωγράφου και γλύπτη Ντεγκά - που αγαπώ ιδιαίτερα - γλυπτό το οποίο μάλιστα πρόσφατα εκτέθηκε και στην Αθήνα. Σε κριτικές που έχουν γραφτεί για το λογοτεχνικό μου έργο, αναφέρεται ως ιδιαίτερο χαρακτηριστικό το στοιχείο της ζωγραφικότητας. Φυσικά αυτή είναι μια επισημάνση που θα μπορούσε να ισχύει, και ισχύει, για πολλούς συγγραφείς στων οποίων το έργο το εικονιστικό στοιχείο είναι δραστικά παρόν. Αυτό που παρατηρώ εγώ στη σχέση των δύο εκφραστικών διαδρομών μου είναι ότι εντέλει λειτουργούν με τρόπο συμπληρωματικά αντίθετο, μιλούν για διαφορετικά κομμάτια μου.

Η ζωγραφική, έχοντας τις γερές -ενίοτε και περιοριστικές - βάσεις των ακαδημαϊκών σπουδών -Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών- εκφράζει τμήματα του ψυχισμού μου που δεν εκφράζονται στην λογοτεχνία, είναι πιο αφαιρετική και δεν στηρίζεται στην πρόφαση της διήγησης (όπως φαίνεται και στις φωτογραφίες των έργων No 01, 02, 03). Αντιθέτως μέσα στο πεδίο της συγγραφής ξετυλίγονται πιο ελεύθερα κώδικες του υποσυνειδήτου που δεν είχαν βρει το δρόμο τους μέσα από την ζωγραφική. Το πολύ ενδιαφέρον για μένα βρίσκεται με μια αλλαγή που συμβαίνει τα τελευταία δύο χρόνια περίπου, που αυτό άρχισε να διαφοροποιείται. Άρχισαν, δηλαδή, να εμφανίζονται παραστατικά, αφηγηματικά στοιχεία στη ζωγραφική μου, που νομίζω ότι δεν θα παρουσιάζονταν αν δεν είχε προηγηθεί η διεργασία της γραφής. (Στην φωτογραφία του έργου No 04 που έχει τίτλο «Η κούκλα και το παιδί» από την ενότητα «Δωμάτια - Ένοικοι - Ανοίγματα» φαίνεται καθαρά πως μορφοποιείται η αντιστροφή των ρόλων ανάμεσα στην κούκλα-μητέρα που κρατά αγκαλιά το παιδί.) Αισθάνομαι σαν η μια τέχνη μου να μπολιάζει την άλλη. Επομένως αυτό που μέχρι πριν έμοιαζε σαν εσωτερική αντινομία, τώρα μέσα από την διαδικασία των καταβολάδων ή των αντιδανείων, μοιάζει να μπαίνει σε νέο δρόμο.

Σημ.: Τα τέσσερα πρώτα έργα είναι της συγγραφέως, το τελευταίο του Edgar Degas (βλ. σχετικές αναφορές εντός κειμένου).